



# Edim ve Söz Olarak Tehdit

## Threat as an Act and Utterance

Utku TANRIVERE<sup>1</sup>

Edim ve Söz Olarak Tehdit

Özet

Tehdit yalnızca bir suç konusu veya gelecekte meydana gelecek bir tehlike ya da zararın bildirimi değil, aynı zamanda toplumsal ilişkiler kapsamında yaygın ve etkili bir söylemdir. Buna rağmen Türkçe dilbilim yazınında tehdit kavramını odağına alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle, korkutma yoluyla irade ve davranışı yönlendiren tehdide edimbilim ve adli dilbilimin bakış açılarıyla yaklaşılmış; tehdidi tehdit yapan ve ayrıca onu dil yoluyla işlenen bir suç olarak nitelemeye neden olan etmenler üzerinde durulmuştur. Çözümlemesine yer verilen örnekler, herhangi bir durum bağlamı olmaksızın bir sözü tehdit olarak tespit etmenin mümkün olmadığını göstermiştir. Dilbilimsel çalışmalarda genellikle gözardı edildiğine yönelik yazındaki eleştiriler de dikkate alındığında, bağlam konusu üzerine daha fazla eğilmeyi gerekli gösteren bulgular tartışmayla birlikte sunulmuştur.

*Anahtar Sözcükler:* Tehdit, Sözyolem, Bağlamsallık, Edimbilim, Adli dilbilim

Threat as an Act and Utterance

Abstract

Threat is not only a subject of crime or a notification of a future danger or harm, but also a common and effective speech act within the scope of social relations. Despite this, there is no study focusing on the concept of threat in the linguistics literature of the Turkish language. For this reason, threat, which directs will and behaviour through intimidation, is approached from the perspectives of pragmatics and forensic linguistics. The factors that make threat a threat and also cause it to be characterised as a crime committed through language are emphasised. The samples analysed show that it is not possible to identify an utterance as a threat without any situational context. Considering the criticisms in the literature that the context is often ignored in linguistic studies, the findings highlighting the need for further attention to the issue are presented alongside the discussion.

*Key Words:* Threat, Speech act, Contextuality, Pragmatics, Forensic linguistics

**Makale Türü:** Araştırma Makalesi

**Paper Type:** Research Article

### 1. Giriş

Geleceğe ilişkin bir olumsuzluk, tehlike ya da zararlı korkutma davranışı olan tehdit, sıklıkla başvurulan bir iletişim izlemidir ve gerek toplumsal ilişkilerde bireylerin kendi kimlikleriyle gerekse uluslararası ilişkilerde aktörler tarafından sözlü veya sözsüz olarak, açıkça veya sezdirim yoluyla kullanılmaktadır. Örneğin, 1947'den 1991'e kadar devam eden Soğuk Savaş döneminde Amerika Birleşik Devletleri ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin karşılıklı olarak sürdürdüğü nükleer silahlanma süreci, bu iki ülkenin karşılıklı güç kullanma tehdidini yansıtan "dehşet dengesi" kavramını doğurmuştur. Benzer bir diğer örneğe devlet başkanları başta olmak üzere hükümet sözcüsü, bakanlar veya askeri yetkililer gibi kişilerin konuşmalarında da uluslararası ilişkileri, küresel ticareti, askeri işbirliklerini etkileyen tehdit

<sup>1</sup> Dr., Bağımsız araştırmacı, [utkutanrivere@gmail.com](mailto:utkutanrivere@gmail.com), ORCID NO: [0000-0003-2534-1701](https://orcid.org/0000-0003-2534-1701)

söylemlerine rastlanılmasıdır. Bu örnekler dışında devletlerin egemenlik hakları kapsamında yürürlüğe konulmuş ceza kanunları ile ceza normu içeren diğer kanunlar, özü itibariyle birer tehdittir; ceza tehdidi içerirler.

Bireyler arasındaki iletişim düzeyinde ele alınan tehdit ise kavramsal olarak bir suç davranışını, örneğin Türkiye için Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 106. maddesinde açıklanan eylemi çağırıştır. Ne var ki günlük dil kullanımının yaygın bir parçası olan tehdidin çoğu zaman suç niteliğinde olmadığı da bilinmektedir (Muschalik, 2018: 46; Solan ve Tiersma, 2005: 198; Tompkinson, 2023: 5). Ebeveyn ile çocuk, öğretmen ile öğrenci ya da arkadaşlar arasındaki ilişki ve iletişim, böylesi tehditler için verilebilecek tipik ve gündelik örneklerdir. Benzer şekilde işyerlerinde de işveren veya amir ile çalışan arasında bu nitelikte sözlere rastlanır. Bir kolluk mensubunun silah kullanmaya yetkili olduğu hâllerde, ateş açmadan önce bunu bildirmesi de bir tehdittir. Tehdidin ayrıca dini metinlerde görülmesi de mümkündür: “Atalarımıza, ‘Adam öldürmeyeceksin. Öldüren yargılanacak.’ dediğini duydunuz. Ama ben size diyorum ki, kardeşine öfkelenen herkes yargılanacaktır. Kim kardeşine aşağılayıcı bir söz söylese, Yüksek Kurul’da yargılanacaktır. Kim kardeşine ahmak derse, cehennem ateşini hak edecektir. (Matta, 5:21-22)”

Sınırlı biçimde sunulan bu örnekler şimdiden ortaya koymaktadır ki, tehditten söz edildiğinde bunun anlamı; ilk örnekte görüldüğü gibi, hukuk normları ile tanımlanmış bir tipik fiile, yani suç davranışına benzer ya da bunun dışında ve suç teşkil etmeyecek biçimde dil kullanımı çerçevesinde ortaya konulan bir söylem olabilir. Nitekim yasal durum açıklanırken gösterileceği gibi, örnek verilen kanun maddesinde (TCK, m. 106) tehdit suçu tanımlanırken, “tehdit eden kişi”den bahsedilmektedir: Tehdit suçunun tanımında yeniden aynı sözcüğe yer verildiğine göre buradaki “tehdit”, gündelik dildeki anlamıyla kullanılmış olup maddedeki şartların sağlanması hâlinde ise bir ceza hukuk terimi olan tehditten söz edilir. Yani tehdidin, birisi genel ve birisi özel olmak üzere iki anlamı vardır.

Bu çalışmanın amacı, bireysel iletişim düzeyinde ve dil kullanımıyla ifade edilen Türkçe tehditlerin birer söylem olarak durumsal anlam ve edimsel eylem bakımından tümce düzeyinde incelenmesidir. Böylelikle hem gündelik tehdit diline ve davranışına hem de ayrıca (soruşturmacı) adli dilbilimin, dil yoluyla işlenen suçlar bakımından önemli bir konusu olarak tehdit suçuna ilişkin temel ölçütler ile anlam ve bağlam ilişkilerinin belirlenmesi hedeflenmektedir. Çalışma kapsamında birer edimsöz olarak ele alınan tehditlerin incelenmesinde, Austin (1962) tarafından öne sürülen ve daha sonra öğrencisi Searle (1976) tarafından geliştirilen söylem kuramı esas alınmıştır.

## 2. Kuramsal Çerçeve

J. L. Austin (1962) tarafından ortaya atılan söylem kuramı, bir sözün söylenmesinin, aynı anda “söylemek”ten başka eylemler de ortaya çıkarabileceğini öne sürer. Bu kurama göre edimsözlerde dil yalnızca bilgi taşıyıcısı değil, aynı zamanda bir eylemin aracıdır. İlan etmek, teşekkür etmek, söz vermek, uyarmak ve bu çalışmanın konusu olan tehdit etmek; edimsözler için verilebilecek tipik örneklerdir. Austin, edimsözleri beş tür altında sınıflandırır (1962: 150): Karar belirticiler (verdictives), yönelticiler (exercitives), yükümleyiciler (commissives),

davranışsallar (behabitives) ve aımlayıcılar (expositives). Tehditler bu ereve, Austin'in "(...) Söz verme veya başka bir Şekilde taahhüt etme ile karakterize edilir, sizi bir Őey yapma yükümlülüğüne sokar fakat aynı zamanda söz [vaat] olmayan niyet beyanları veya duyurularını (...) içerir."<sup>2</sup> (1962: 150-151) diyerek açıkladığı ykmleyici türde edimszlerdir. Nitekim tehditler, bir kötülük yapma veya zarar verme taahhüdünü ya da bu yönde bir niyet beyanını içerir.

J. R. Searle ise bu türleri daha farklı biçimde; kesinleyiciler (representatives), yönlendiriciler (directives), yükümleyiciler (commissives), yansıtıcılar (expressives) ve bildirimler (declarations) olarak yeniden sınıflandırmıştır (1976: 10-16). Tehditler, doğaları gereği ve yukarıda Austin'in ykmleyicilere dair yer verdiği açıklama doğrultusunda yine aynı gruptadır. Zira Searle (1976: 11), Austin'in ykmleyicilere ilişkin tanımını kabul eder.

### **3. Alanyazında Tehdit**

"Tehdit" sözcüğü, bir risk ve tehdit durumunu gösteren belirtiler için de günlük dilde yaygın olarak kullanıldığından, bununla ilgili yazın taraması çok çeşitli başkaca konularda da sonuç vermektir. Toplumsal veya güvenlik politikalarıyla ilgili çalışmalar hariç tutularak, bu çalışmanın odağı ekseninde ele alındığında ise Türkçe yazının bir hayli sınırlı olduğu söylenebilir. Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Donald Trump'ın (45. Başkan olarak görev yaptığı dönemde) eşitli ülkeler hakkında paylaştığı sosyal medya gönderilerinde tehdit niteliğindeki ifadelerin incelendiği alışma (Sakin ve Bykbirer, 2020) buna örnek gösterilebilir. Bireyin bir başka kişiye tehdit etmesi konusuna ise, elbette ceza hukuku yazını hariç tutulduğunda, kimi çalışmalarda münferiden değinilmiş fakat buna dair sistemli bir uygulama yrtlmemiştir. Örneğin, "Türkçe konuşan gençlerin dil pratiklerini bir araştırma nesnesi olarak inceleyen ilk dilbilim çalışması" olarak nitelenen (Efeoğlu-zcan ve Işık-Güler, 2024: 99) uygulamasında Açıkalin'ın örnek olarak kullandığı kimi szcelerdeki tehditleri, çalışmasına esas teşkil etmemekle beraber, gençlerin dil kullanımı kapsamında ele aldığı görülmektedir (1991: 77-78). Adli dilbilim bağlamında ise tehdit ve çeşitli yönlerden ona benzeyen hakaret konuları, iletişimsel amaç ve edimbilim bağlamında kavramsal olarak tartışılmış fakat buna ilişkin herhangi bir uygulamaya yer verilmemiştir (Tanrıvere, 2025: 71-80).

Uluslararası yazında ise tıpkı adli dilbilim çalışmalarında olduğu gibi ve adli bağlamla sınırlı olmamakla beraber İngilizce kaynaklar ön plana çıkmaktadır. Günümüze dek çok sayıda araştırmacı tehdit kavramını sosyoloji, suç bilimi, davranışsal psikoloji, iletişim, dilbilim gibi farklı alanların bakış açıları ve yöntemleriyle kuramsal ve uygulamalı olarak incelemiş; tehdit eden ve tehdit edilen ile tehdit diline ve iletişimine dair kayda değer bir bilgi birikiminin oluşmasına katkıda bulunmuştur (Fraser, 1975, 1998; Gales, 2010; Kent, 1967; Milburn ve Watman, 1981; Shuy, 1993; Yamanaka, 1995).

---

<sup>2</sup> Yazar tarafından tercüme edilmiştir.

Solan & Tiersma, adli dilbilim üzerine yazdıkları kitapta tehdit için bir bölüm ayırmışlardır (2005: 198-211): Yazarlar bu bölümde tehdit kavramı, hukuka uygun tehditler ile suç niteliğindeki tehditler, tehdit suçunun doğası ve başka suçlarla ilişkisi üzerinde durmuş, tehdit tehdit yapan hukuki ve iletişimsel özellikler ile dolaylı ve muğlak tehditleri örnekler kullanarak incelemiş ve tartışmışlardır.

Gales ise tehdit davranışına ilişkin öncül çalışmalardan elde edilen bilgileri esas alarak, gerçekleşme sonucu bilinen 104 tehdit örneği üzerinde yazarlık tutumuna (stance) ilişkin bütüncü temelli uygulamasında dilbilgisi, anlam ve bağlam özelliklerine odaklanmış, gerçekleşen ve gerçekleşmeyen İngilizce tehditler arasındaki dil kullanım farklarını ortaya koymuş (Gales, 2015b), ayrıca ısrarlı takip davranışı (stalking) çerçevesinde de 99 farklı yazarın oluşturduğu 397 tehdit örneğini Dizgeci İşlevsel Dilbilim yaklaşımıyla ve yine yazarlık tutumu bağlamında incelemiştir (Gales, 2015a).

Bir başka İngilizce çalışma ise Muschalik'in (2018), tehdit kavramını bir bütün olarak biçim, işlev ve bağlam yönüyle, kuramsal ve uygulamalı olarak incelemesidir. Yazar, temel kavram ve konulara ilişkin yazın bilgisini sunup tartıştıktan sonra uygulamanın 196 sözlü ve 105 yazılı olmak üzere toplam 301 tehdit sözcüsünden oluşan bütüncesini de bu başlıklar ekseninde incelemiştir.

Danimarka merkezli çalışmalarda yasadışı bir tür (an illicit genre) ve yasadışı bir söylem (an illegal speech act) olarak ele alınan tehdidin doğası, çeşitli örnekler üzerinden incelenerek söylem özellikleri ortaya konulmuş, dil ve iletişim bakımından tehdidin tanımlanmasına, yani tehdidi tehdit yapan öğelere ilişkin tespitlere yer verilmiştir (Bojsen-Møller, Auken, Devitt ve Christensen, 2020; Christensen, 2019).

Son olarak Tompkinson (2023); tehdit kavramı, türleri, sözlü tehdit içeren iletişimdeki roller, dilbilimsel çözümleme ve tehdit tipolojisine eğildiği çalışmasında 11.105 sözcükten oluşan 978 örnekle bir bütüncü ile tehdit sözcüsünün üretimini ele almış, ek olarak tehdit algılamasına dair de deneysel bir uygulama gerçekleştirmiştir.

### 3. Yasal Durum

Belirtildiği gibi, bu çalışmada adli dilbilim bakımından da tehdit suçuna ilişkin kullanışlı bilgiler ortaya konulmak istenmektedir. Bu nedenle, bir sonraki başlıkta yer alan çözümleme aşamasına geçmeden önce tehditle ilgili yasal durumun açıklanması gerekir. Zira adli dilbilim, tehdit kavramını özgül olarak adli nitelikte, suç şüphesi doğuran bir dil kullanımı olarak ele alır. Dolayısıyla bu nitelikteki örneklerin incelenmesine, günlük dil kullanımına dair sunulan bilgi ve örnekler ek olarak ilgili hukuk normları çerçevesinde de yaklaşmak gerekir. Diğer bir deyişle, bir söylem olarak tehdit, günlük iletişimin bir parçasıyken belirli koşulların varlığı hâlinde suç teşkil eder. Bu koşullar ise tehdit sözcüsünün durum bağlamıyla birlikte çözümlenmesi yoluyla anlaşılabilir. Çalışmanın ve çözümlenecek örneklerin dilinin Türkçe olması, araştırmanın Türkiye'de gerçekleştirilmesi ve araştırmacının kimliği dolayısıyla söz konusu normlar bakımından dikkate alınacak mevzuat, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilgili kanunudur. Türk Ceza Kanunu'nun tehdit suçunu düzenleyen 106. maddesi şu şekildedir:

(1) Bir başkasını, kendisinin veya yakınının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden bahisle tehdit eden kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Ek cümle:12/5/2022-7406/6 md.) Bu suçun kadına karşı işlenmesi hâlinde cezanın alt sınırı dokuz aydan az olamaz. Malvarlığı itibarıyla büyük bir zarara uğratacağından veya sair bir kötülük edeceğinden bahisle tehditte ise, mağdurun şikayeti üzerine, altı aya kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur.

(2) Tehdidin;

a) Silahla,

b) Kişinin kendisini tanınmayacak bir hale koyması suretiyle, imzasız mektupla veya özel işaretlerle,

c) Birden fazla kişi tarafından birlikte,

d) Var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanılarak,

İşlenmesi halinde, fail hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) Tehdit amacıyla kasten öldürme, kasten yaralama veya malvarlığına zarar verme suçunun işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı ceza verilir.

Buna göre tehdit; hayata, vücut dokunulmazlığına veya cinsel dokunulmazlığa karşı bir saldırı gerçekleştirilmesinden ya da malvarlığı bakımından bir zarara uğratmadan ya da başkaca bir kötülük yapılmasından bahisle mümkündür. Ne var ki aynı maddenin devamında, suçun silahla da işlenebileceğini belirten nitelikli hâl tanımlanmıştır. Dolayısıyla tehdit suçunun işlenmesinin tek yolu dil kullanımı değildir. Bununla beraber tehditlerin çoğunun dil yoluyla gerçekleştiği de genel olarak söylenebilir. Ayrıca tehdit kapsamında sözü edilen saldırı, zarar veya kötülük sadece tehdit edilen kişinin kendisine değil, onun bir yakınına da yönelik olabilir.

Tehdit suçu; başka bir suç işlemek amacıyla işlenebilir, başka bir suçla beraber işlenebilir veya örneğin şantaj gibi başkaca suçların doğasında içkin biçimde bulunabilir; yani, başka bir suçun unsuru veya ağırlaştırıcı nedeni olabilir. Bununla birlikte öldürme ve yaralama gibi birtakım suçlar da sözsüz olarak ve tehdit etme amacıyla işlenebilir.

Yukarıda yer verilen maddenin gerekçesine göre tehdit suçunun oluşması için, tehdidin, mağduru korkutmaya elverişli olması gerekir. Bununla birlikte mağdurun korkması, yani tehdidin bir sonuç doğurması şart değildir. Bu anlamda bir soyut tehlike suçudur; edimsöz edimi niteliğiyle aynı doğrultuda, eylem olarak sözün söylenmesi ile gerçekleştiği kabul edilir ve

sonucun ayrıca araştırılmasına gerek görülmez.<sup>3</sup> Bu nitelikteki bir suçun kastı da, sonuç bulunmayabileceğinden, eylemin (söz söylemenin) istenmiş olmasıdır (Toroslu ve Toroslu, 2016: 213). Korku uyandırmaya elverişli olmayan sözler ise tehdit suçunu oluşturmaz. Bu gerekçede ayrıca, korunan hukuki değer; kişilerin huzur ve sükûnu ile karar verme ve hareket etme hürriyeti, yani özgür irade olduğu belirtilmektedir.

Son olarak yine Türk Ceza Kanunu'nda kamu barışına karşı bir suç olarak "halk arasında endişe, korku ve panik yaratmak amacıyla hayat, sağlık, vücut veya cinsel dokunulmazlık ya da malvarlığı bakımından alenen tehdit"ten bahsedilmektedir (m. 213). Özellikle yasadışı kimi örgüt ve eylem bildirilerinde karşılaşılan bu nitelikteki tehditlerin, büyük ölçekli yapılar (macrostructures) bağlamında söylem özellikleri yönünden bireysel tehditler karşısında kimi ayrışmalar ortaya koyacağı varsayılabilir. Ne var ki söz konusu tehditler, tümce düzeyinde bir uygulama içeren bu çalışmanın kapsamı dışındadır.

#### 4. Yöntem

Alanyazına ilişkin verilen bilgilerde belirtildiği gibi Türkçedeki tehdit sözceleri daha önce dilbilimsel bir uygulamaya konu edilmediğinden, bu çalışma betimlemeli ve deneysel nitelikte kurgulanmıştır.

Çözümleme başlığı altında çeşitli tehdit sözcelerine yer verilmiştir. Yargı kararları, sosyal ve geleneksel medyadaki paylaşımlar ile türdeş olmayan yayınlar ve günlük iletişimden seçilen örneklerden bazıları, tehdit sözcelerindeki olası kullanımları gösterebilmek adına araştırmacı tarafından çeşitlendirilmiştir. Bu çeşitlilik ile tehdidin farklı biçim ve görüngüleri de paylaşılmak istenmiştir.

Yazında uzunca bir süredir, dil dışı etmenler ile oluşan bağlamın; dilbilim akım ve uygulamalarında önemli bir eksiklik olduğu, hatta genellikle göz ardı edildiğine dikkat çekilmektedir (Düzgün-Uluyol, 2025: 116-117; Üst, 2014: 140). Bu noktada gerek günlük gerekse adli süreçlere konu olan nitelikteki tehdit iletişimi ise sözce anlamının üzerine bağlam öğelerinin yorumlanmasıyla oluşan bir durum anlamı içerir. Dolayısıyla birer sözceden oluşan ve tümce düzeyinde birer söylem olarak ele alınan örneklerin çözümlenmesinde, sözce anlamından ayrı olarak, durum anlamını tespit etmeye yarayan bağlam öğeleri dikkate alınmıştır. Örneklerin tamamında gerçek, yeterli ve doğrulanmış bilgi bulunmaması nedeniyle durum bağlamı, varsayımlarla ortaya konulacaktır. Böylelikle, bağlam ile anlam arasındaki ilişki ve değişkenliğin de uygun örnekler üzerinde açıkça gösterilmesi hedeflenmektedir.

Bu çerçevede tehdit sözcésinin koşulu, öngörölmüş sonucu, sonucun dinleyici üzerindeki etkisi ve tehdit eden konuşucu ile sözü edilen sonuç arasındaki ilişki tespit edilerek öncelikli

---

<sup>3</sup> Her ne kadar bu yaygın görüşün aksine işaret eden yargı kararlarıyla karşılaşılsa da bu çalışmanın odağı hukuk olmadığından, ilgili tartışmalara burada ayrıca yer verilmemiştir. Ne var ki bir söylem niteliğindeki tehdidin korkutma edimi, hukuktan bağımsız olarak, dil ve iletişim bakımından yapılacak çözümlenelerde gerek konuşucunun kastı gerekse dinleyici üzerindeki etki bakımından başat önem arz eder. Çalışmanın devamında yer alan çözümlenmeler, olası durum bağlamları ve anlamları çerçevesinde bu bakımdan da değerlendirmeler içermektedir.

tehdidin konusu ve hedefi (nihai amacı) üzerinde durulmuştur. Sonrasında konuşucu ve dinleyici arasındaki sosyal ilişki ile birlikte sözün söylendiği yer, zaman gibi diğer ortam koşulları, yani bağlama ilişkin varsayımlar dikkate alınarak, tehdidin sözce anlamının yanı sıra durum anlamına ilişkin olasılıklar tartişılmış ve sunulmuştur. Son olarak bu durum anlamı, bir söylem teşkil eden tehdidin edimselliği, yani korkutma işlevi bakımından değerlendirilmiştir.

### **5. Çözümleme ve Tartışma**

Aşağıda yer alan örnekler; sırasıyla suç niteliğinde görülebilecek tehditler ile ebeveyn ve çocuk, öğretmen ve öğrenci ya da arkadaşlar arasındaki iletişim ile işyeri iletişimi olmak üzere bağlamalarına göre ayrılmıştır. Her bir grubun altında, o grupta yer alan tehdit örneklerinin çözümlemesine yer verilmektedir.

- (1) a. Seni öldürürüm!
- b. Hepinizi mahvederim, bitiririm!
- c. Vururum!
- d. Dediğimi yapmazsan çocuk ölür!
- e. Bunu sen istedin, ailenle vedalaş!
- f. Sen fazla dolanma ortalarda.

(1) a'daki örnekte konuşucu; dinleyiciye, onu öldüreceğinden bahseder. Bu bakımdan sözce yalnızca bir sonucun bildirilmesinden ibaret olup koşula yer verilmemiştir. Dolayısıyla, bir koşul varsa durum bağlamından veya bu sözceden önce ve sonra söylenenlerden anlaşılması gerekliliği doğar. Yer verilen örnekle sınırlı bir tahmin yürütüldüğünde, tehdidin doğası gereği konuşucunun, istediği bir şeyin yapılmaması veya tam tersine, istemediği bir şeyin yapılmasıyla bağlı olarak bu sonucu iletiği söylenebilir. Konuşucu, kendisi ile öldürme eylemi arasında açık bir dilbilgisel ilişki de kurmuştur; dolayısıyla sonucu gerçekleştireceği öngörülen kişi kendisidir. Buna ek olarak bir kişinin öldürülmesi, bu kişi için şüphesiz bir olumsuzluk, tehlike veya zarardır. Bu itibarla sözce, dinleyiciyi korkutmaya elverişlidir ve geleceğe atfedilen bir olumsuzluğa konuşucunun yol açması bakımından tehdit niteliğindedir. Örnekteki tehdide suç niteliği kazandıran özellik ise tehdit edenin, dinleyicinin hayatına, yaşam hakkına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden bahsetmesidir. Ne var ki bu bahis, çözümlemenin genelinde olduğu gibi sadece sözle sınırlı bir değerlendirmedir ve yer verilen sözce, arkadaş ya da akraba gibi iki yakın kişi arasında şaka olarak veya şakaca bir anlam kastedilerek söylenmiş olabilir. Böylesi bir durumda sözce, iletişim bakımından tehdit niteliğini korusa da suç olarak değerlendirilmeyecektir. Zira bir şaka, sözün korkutma edimini ortadan kaldıracaktır ve şaka bir anlam ise "hayata karşı saldırı"dan şaka bir anlam olacaktır.

(1) b örneğinde belirsiz bir olumsuzluk, tehlike veya zarardan bahsedilmekte ve sözce yine sonuçla sınırlı tutulmaktadır. Tehdidin koşulu ise ifade edilmemiş olmakla beraber bağlam veya diğer sözlerden anlaşılabilir. Konuşucu, bu örnekte de kendisi ile kastettiği olumsuz sonuç arasında dilbilgisel bir bağ kurmuştur; "mahvetme" ve "bitirme" eylemlerinin öznesi kendisidir. Eylemin belirsiz içeriği, suç niteliğindeki tehditlerde yaygın olarak görüldüğu üzere konuşucu

tarafından suçlamadan kaçınmak için tercih edilmiş olabilir. Zira kanunun ilgili maddesinde anıldığı gibi hayata, vücut dokunulmazlığına veya cinsel dokunulmazlığa saldırı bahsi söz konusu değildir ve ancak maddenin ilk fıkrasının sonunda belirtildiği gibi “sair bir kötülük”ten bahsedilebilir. Böylesi bir durumda eğer anlaşılması mümkünse bu kötülüğün ne olduğu ve ayrıca sözün durum bağlamı ve anlamı çerçevesinde korkutmaya elverişliliği önem kazanmaktadır. Bir önceki sözcüde olduğu gibi arkadaş örneğinden hareketle; bir yaz tatilinde, havuzun yakın çevresindeki birkaç arkadaşın, bir arkadaşlarını ıslatmasına karşılık ıslanan kişinin bu sözü söylemesi muhtemelen kendisinin de onları ıslatacağı veya havuza iteceğı gibi bir anlam taşır. Bu örnekte suç niteliğinden bahsetmek mümkün değildir fakat bir sürücünün, kendisini durduran ve trafik cezası (idari para cezası) düzenleyen kolluk görevlilerine bu sözü söylemesinin hukuki açıdan da bir ihlal doğuracağı kabul edilebilir. Zira ikinci örnekte kolluk görevlileri, sahip oldukları bir yetkiyle hareket etmektedirler ve uyguladıkları işleme itiraz etmenin hukuki yolları bulunmaktadır. Dolayısıyla onları, yani yasayla verilmiş yetkisini kullanan kamu görevlilerini bu nedenle “mahvetmek” veya “bitirmek” söylemi, hukukun koruduğı bir değeri ihlal etme anlamı taşıyacaktır. Tehditte yer verilen sonucun yaratacağı haksızlık algısına ek olarak, sözün korkutma işlevi (elverişliliğı) sabit görülse de bu açıdan korkutma gücü ise örneklendirilen durum bağlamını çerçevesinde farklılık gösterecektir. Bu ayrışma hem soyut olarak dil ve bağlam arasındaki ilişkiden hem de somut biçimde örnek verilen sözün anlamca muğlaklığından kaynaklanmaktadır.

Tek bir sözcükten oluşan (1) c örneğı, konuşucunun “vuracağı” yönünde yine kısmen belirsiz sayılabilecek bir tehdit içerir: Sonuçtan ibaret bu tehditte yalnızca gelecek zamanda gerçekleşecek bir olumsuzluk, tehlike veya zarardan söz edilmiştir. Öyle ki tehdidin konusu, yani sonucun (güç kullanımının) yöneleceğı nesne belirsizdir, sözle sınırlı kaldığında “vurma” eyleminin anlamı belirsizdir ve herhangi bir koşul ifade edilmemiştir. Bunlara karşın konuşucu ile eylem açıkça ilişkilendirilmiştir. Konuşucu, dinleyiciden başka bir kişiye, bir canlıya veya bir eşyaya vurabilir; dolayısıyla onu bir başkasına ya da bir eşyaya zarar vermekle de tehdit ediyor olabilir. Kısmen belirsiz olma bağlamında ise “vurmak” eylemi; el ile vurmak (örneğin tokat, dirsek veya yumruk atmak), bir başka nesne ile (örneğin taşla, sopayla, terlikle) vurmak ya da ateşli silahla yaralamak veya öldürmek anlamlarını taşıyabilir. Durum anlamının tespit edilebilmesi için yine bağlamın anlaşılması gerekir, ki bunun için de sözün söylendiğı ortamın görülmesi ya da tasvir edilmesi yeterli olabilir: Konuşucu birisini veya bir şeyi işaret ediyor mu? Elinde bir silah bulunuyor mu, yoksa yumruğunu mu sıkıyor? Tehdidin suç niteliğinin anlaşılması için bu bilgilere sahip olunması gerekir. Diğer yandan tıpkı önceki iki örnekte olduğu gibi bu söz, şakalaşan iki kişi arasında söylenmiş de olabilir.

Bir önceki örnekte bu bakımdan belirsizlik olduğu ifade edilmişse de (1) d örneğinde dinleyici, açıkça, sonucun yöneleceğı kişiden başkasıdır: Tehdidin yöneldiğı kişinin, söylenen bir şeyi yapması istenilmekte ve böylelikle koşul ortaya konulmakta, aksi takdirde belirli bir çocuğun öleceğinden bahsedilerek sonuç ifade edilmektedir. Ne var ki konuşucu, kendisi ile sonuç (çocuğun ölmesi) arasında açık ve dilbilgisel bir ilişki kurmamıştır. Bu ilişki ancak bağlam ile anlaşılabilir. Örneğin, bir çocuğun ameliyatı sırasında iki cerrah arasında bu konuşmanın yapılması farklı bir durum anlamı taşıyacaktır: Bir hekim, diğerini, mesleki bilgi ve pratik temelinde ve izlemesi gereken prosedür bakımından “uyarmış” da olabilir. Bu durumda suç

niteliği bir yana, tehditten dahi bahsedilemeyecektir. Zira konuşucu ile sonuç arasında gerçek bir bağlantı da bulunmayacaktır. Ne var ki byolesi bir sözcenin, akla ilk olarak tehdit dşunesini getireceği de söylenebilir. Bu noktada, tıpkı ilk örnekte olduğu gibi, bir kişinin ölmesinin veya durum anlamıyla öldürülmesinin tartışmasız bir olumsuzluk teşkil ettiğinden bahsedilmiştir. Nesnellikten belki biraz daha uzaklaşılarak, kamu vicdanı ve sağduyu dikkate alındığında, “bir çocuğun” ölmesi veya öldürülmesinin görece daha büyük bir olumsuzluk olduğu ve haksız bir talebe dayandırıldığında daha büyük, daha güçlü bir tehdit algısı yarattığı söylenebilir. Kaldı ki bu sözceden anlaşılan, tehdidin, “herhangi bir ocuk” ile değil, dinleyici tarafından kim olduğu bilinen “belirli bir ocuk” ile ilişkilendirildiğidir. Bu ocuk, muhtemelen, dinleyici için diğer herhangi bir çocuktan ayrıdır ve bu bakımdan, yukarıda kamu vicdanı ve sağduyuya atfen herhangi bir çocuğun öldürülmesi için varsayılan “daha büyük bir olumsuzluk”tan da ötesi söz konusudur. Dolayısıyla, suç şüphesi teşkil eden bir sözce olarak ele alındığında dinleyiciyi korkutabileceği, en azından buna elverişli olduğu da açıktır. Yasal olarak, “yakınının hayatına (...) yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden bahis” (TCK, m. 106/1) gerçekleşmiş görünmektedir. İki cerrah örneğinde sonucun kime bağlı olduğunun ve söz söyleme amacının değişmesiyle değerlendirme tamamen farklılaşırken, daha önce olduğu gibi yine bağlamın önemi ön plana çıkmaktadır.

(1) e ise dil içi anlam bakımından örtülü ve görece belirsiz bir tehdittir. Zira konuşucu, kendisi ile sonuç arasında doğrudan bir ilişki kurmadığı gibi sonucun ne olduğu da tam ve açık biçimde ifade edilmemiştir. “Bunu sen istedin.” sözünden anlaşılacağı üzere tehdidin koşulu, muhtemelen, konuşucunun yapılmasını istediği bir şeyin yapılmaması veya tam tersidir. Dilbilgisel olarak her ne kadar koşulun geçmişte yerine getirilmemesiyle sürecin tamamlandığı ve artık sonucun gerçekleşeceği sezdirilmişse de dinleyicinin koşula bağlı eylem üzerindeki iradesini etkileme amacı devam ediyor olabilir. Bu sözün yol açtığı bir diğer çıkarsama ise, dinleyiciye, daha önce konuyla ilgili sözlü veya sözsüz bir başka tehditte bulunulduğudur. Aksi takdirde sözcenin ilk kısmı anlamsız olacaktır. “Ailenle vedalaş!” sözü ise iki olası durum anlamı barındırmaktadır: Dinleyicinin ya kendisi ya da ailesi bir zarar görecektir. Zira veda etme (vedalaşma) eylemi, bir ayrılık gerektirir ve bu ayrılık süreli veya süresiz olabilir. Byolesi bir tehditte ise onun süresiz olacağı ve ölüm tehdidi içerdiği varsayılır. Dolayısıyla bu örnek, modern ceza hukuku sistemine sahip tüm ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de hukuka aykırı bir tehdit içerir. Nitekim “başkasını, kendisinin veya yakınının hayatına (...) yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden bahisle tehdit” (TCK, m. 106/1) söz konusudur ve açıkça korkutmaya elverişlidir.

Suç şüphesi yaratabileceği değerlendirilen örneklerin sonuncusu, (1) f ise sonuçsuz, dolayısıyla yine belirsiz ve örtülü nitelikte, bununla beraber yalnızca koşuldan ibaret bir tehdit olabileceği gibi bir uyarı ya da haber verme kapsamında söylenmiş bir söz de olabilir. nceki örneklerin czmlenmesinde şimdiye kadar birkaç kez ifade edildiği gibi bu değerlendirmenin temelinde de yine bağlam yer alır. Ne var ki byolesi bir uyarı veya haber de, dinleyicinin bir tehlike, zarar veya kötülük riskiyle karşı karşıya olduğunun bildirilmesi (sezdirilmesi) yoluyla korkutucu olabilir. O hâlde buna ek olarak irdelenmesi gereken özellik, konuşucunun, riskle olan

ilişkisidir. Eğer konuşucu, dinleyici için risk teşkil eden olumsuz sonucu gerçekleştirecek veya buna bir şekilde yol açacak, sonuç üzerinde dinleyici için olumsuz etkisi olacak kişiye, o hâlde tehditten söz edilebilir. Böylesi bir durumda, herhangi bir sonuç ifade edilmemiş de olsa kanunda öngörülen “sair bir kötülük” (TCK, m. 106/1, üçüncü cümle) sezdiriminden bahsedilebilir. Bu kötülüğün ne olduğu veya olabileceği ise durum bağlamının detaylıca ele alınması neticesinde çözümlenebilir veya belirsiz kalabilir.

Aşağıda ise aynı varsayılan durum bağlamı için yapı bakımından çeşitlilik gösteren tehdit örnekleri yer almaktadır.

- (2) a. Yemeğini bitirmeden dondurma yiyemezsin.
- b. Yemeğini bitirmezsen dondurmayı rüyanda görürsün!
- c. Madem yemeğini yemiyorsun, o zaman sana dondurma yok.
- d. Dondurma istediğine göre, yemeğini bitirmemekte kararlı mısın?

Sunulan örneklerdeki yapı ve biçim farklılıkları, (2) d'nin dilbilgisel açıdan bir soru olmasına rağmen, bu edimbilimsel çözümleme çerçevesinde önemsiz görünmektedir. Zira ilgili örnekte dahi sözce içinde kurulan anlam ilişkisi, konuşucunun niyetinin soru sormak ve yanıt almak olmadığı izlenimini doğurmaktadır. Türkçenin bir anadili konuşucusu, toplumsal olarak yaygın olduğu söylenebilecek bu sözleri duyduğunda; yemeğini bitirmeyen küçük bir çocuğun, ebeveyninden biri veya o sırada kendisine bakan bir yetişkin tarafından muhtemelen çok sevdiği dondurma ile tehdit edildiğini ve böylelikle yemeğini bitirmeye teşvik edildiğini düşünecektir. Zira çocuk gelişimi ve eğitimi üzerine yapılan bilimsel çalışmalar ile bunların bulgu ve sonuçlarından ayrı olarak; çocukların bir görevi tamamlamaları hâlinde ödüllendirilmeleri, tamamlamamaları durumunda ise cezalandırılmaları veya cezalandırılmaları dahi ödülün mahrum bırakılmaları, böylelikle görevi tamamlamaya teşvik edilmeleri, kimi durumlarda görevi tamamlamasalar da kendilerine bakan yetişkin tarafından ödüllendirilmeleri sıklıkla karşılaşılan bir durumdur.

Burada elbette önceki örneklerde olduğu gibi hukuktan, suçtan veya Türk Ceza Kanunu'ndan bahsetmenin gereği yoktur fakat iletişim bakımından sözceler, yine birer tehdit sözeylemidir: Dinleyiciye (çocuğa), koşulu gerçekleştirmemesi (yemeğini bitirmemesi) hâlinde karşı karşıya kalacağı olumsuz sonuç (istediği, belki de çok sevdiği dondurmaya yiyememek) bildirilir. Bu çözümleme çerçevesinde belirli bir durum bağlamı ortaya konulmamışsa da, bir çocuğun dondurma yiyememesinin, kendisi için olumsuz bir durum olduğunu varsaymak makul görünmektedir. Bu olumsuz sonucun gerçekleşmesini istemeyeceği, hatta gerçekleşeceğinden korkacağı varsayılan çocuğun, böylelikle koşulu gerçekleştirmeye, yani yemeğini bitirmeye teşvik edildiği; dolayısıyla konuşucu tarafından söylenen sözle korkutularak iradesinin etkilendiği söylenebilir.

Konuşucu ile sonuç arasındaki ilişki, toplumsal bir ilişkiye dayanır: Çocukların korunması, gözetilmesi ve eğitilmesi elbette yetişkinlerin sorumluluğundadır. Özel bir durum bulunmadıkça

bu yetişkinler başta anne ve baba, daha sonra anne ve babanın toplumsal ilişkilerine bağlı<sup>4</sup> olarak akrabalar ile yine anne ve babanın, çocuğun bakımıyla ilgili güvenerek sorumluluk attığı, çocuklarını emanet ettiği bakıcı, arkadaş, komşu veya mahalle esnafı gibi diğer kişilerdir. Sözü edilen sorumluluk; bir eyleme dair izin verme, yasaklama ve buyurmayı da içerir. Dolayısıyla, örneklendirilen tehdit sözceleleri de bu kişilerden herhangi biri tarafından söylenebilir. Özellikle küçük bir çocuk ile yetişkinin birlikte bulunduğu durumlarda, örneğin bir dondurmanın satın alınması gibi paranın doğal olarak konu olduğu satın alma eylemleri de toplumsal olarak yine yetişkinin sorumluluğunda kabul edilir. Bu açıklamalar ışığında; çocuğun yemeğini bitirmesini buyurmak, dondurma yemesine izin vermek, dondurma yemesini yasaklamak ya da ona dondurma almak, yetişkine atfedilen eylemlerdir. Nihayetinde konuşucunun kendisi ile öne sürdüğü sonuç arasında sözle ifade edilmemiş bir ilişki bulunmaktadır: Yetişkin konuşucu, izin vermeyerek veya satın almayarak, çocuk dinleyicinin dondurma yiyememesine yol açacaktır. En azından dinleyiciye bu sonuç sezdirilerek, onun, konuşucu tarafından arzu edilen şeyi yapması teşvik edilmektedir. Koşul ve sonucun açıkça anlaşıldığı bu örneklerde konuşucu ile sonuç arasındaki ilişki, toplumsal bağlam ile görünür hâle gelmektedir. Ne var ki bu tek yönlü bir ilişki değildir: Çocukların da yukarıda belirtilen yakınlıktaki yetişkinlere karşı “küsme” veya “konuşmama” benzeri sonuçları bulunan tehdit sözleri sarf ettikleri yaygın olarak bilinir.

(3) Ödevlerinizi böyle aksatarsanız karnelerinizi gördüğünüzde şaşırmayın!

Yer verilen örnek (3), bir öğretmen ile öğrencileri arasındaki iletişimi akla getirir. Sunulan sözce uyarıya da çok benzediğinden, konuşucu ile sonuç arasındaki ilişki bakımından tehdit niteliğinin ayrıca ele alınması gerekir. Bunun için öncelikle, sözcenin bir tehdit olduğu ön kabulüyle iletişimin öğeleri incelenmelidir. Konuşucunun öğretmen, dinleyicilerin ise öğrenciler olduğu bir durum bağlamında koşul, öğrencilerin ödevlerini tam ve zamanında yapmalarıyla sonuç ise “karnelerini gördüklerinde şaşırılmamak” olarak ifade edilmiştir. Bu sonucun, öğrencilerin dönem sonunda alacakları not ile buna ilişkin beklentileri arasındaki farka gönderimde bulunduğu açıktır. Zira şaşırma veya şaşkınlık, beklenti ile gerçekleşmenin farklı olması karşısında gerçekleşir. O hâlde öğretmenin kastettiği anlam, öğrencilerin, ödevlerini aksatmaya devam etmeleri hâlinde notlarının beklediklerinden daha düşük olacağıdır.

Konuşucu ile sonuç arasındaki ilişki ise önceki örneklere göre daha karmaşık görünmektedir. Zira bir öğrencinin dönem sonu notu, o öğrencinin dönem içindeki performansıyla, şeffaf ve nesnel olması öngörülen değerlendirme ölçütleriyle ilgiliyken bu notu tespit etmek, öğretmenin yetki ve sorumluluğundadır. Dolayısıyla öğrencinin performansı ile notu arasında büyük bir ayrışma olması beklenmezken, öğretmenin -eğitim camiasında ve

---

<sup>4</sup> Burada anne ve babanın toplumsal ilişkilerine atıfta bulunularak; devletin yükümlülükleri ve buna bağlı kimi kamu görevlileri, öğretmen ve diğer kişilerin, örneklendirilen türdeki tehdit bağlamıyla ilgisi bulunmadığından ayrıca ele alınmadıkları vurgulanmıştır. Zira bağlam ile sınırlandırılmadığı takdirde ve toplumsal olarak genişletici bir yorumla, tüm yetişkinlerin tüm çocuklara karşı sorumluluklarının bulunduğu ifade edilebilir.

bürokrasisinde yer yer tartışmalara da yol açan- kanaat hakkı (notu) gözardı edilmemelidir. Haklılık ve yerindelik değerdendirmelerinden ayrı olarak, bir öğrencinin, alabileceği (kendisine verilmesi mümkün olan) bir nottan daha düşük bir not alması da şüphesiz ki bu öğrenci için bir olumsuzluktur.

Öğretmenin, yukarıda yer alan sözü söylemesi ise tıpkı bir önceki örnekte olduğu gibi korkutma yoluyla teşvik amaçlı değerdendirilir: Öğrenci, karnesinde daha yüksek bir not görmek istediğinden ödevlerini yapmayı artık ihmal etmeyecek, böylelikle arzu edilmeyen davranışını düzeltecektir. Bu korkutma işlevi, uyarı ve tehdit arasından doğası itibariyle tehdide yakınlık arz eder. Kaldı ki öğretmen, bu sözü, başka pek çok şekilde kurgulayabilecekken tercih etmiştir. Örneğin “Ödevlerinizi günü gününe yaparsanız öğrenmeniz pekişir ve notlarınız daha yüksek olur.” sözcisinde herhangi bir korkutmadan, dolayısıyla tehditten söz edilemez. Buna karşın aynı öğrencinin annesi veya babası (3)’teki sözü söylediğinde ise bu en fazla bir uyarı olabilir, zira anne veya babanın, öğrencinin dönem sonu notu üzerinde herhangi bir doğrudan etkisi yoktur.

Bu bakımdan, örnekte yer alan sözü bir uyarıdan ayıran ve onun tehdit olarak algılanmasına yol açan etkenler; hem korkutma amacıyla söylenmiş olması hem de konuşucunun sonuç üzerinde doğrudan etkisinin bulunmasıdır. Ebeveyn örneğinde olduğu gibi sonuca etki edememe, korkutma işlevi bulursa dahi o sözü bir tehdit olmaktan alıkoyar. Böylesi durumlarda ise uyarımadan veya haber vermeden bahsedilebilir.

(4) Eğer o geçen gün anlattığım şeyi söylersen ben de bildiğim her şeyi anlatırım, sen bilirsin.

Örnek (4)’te ise arkadaşlık ilişkilerindeki tehdit iletişiminin tipik bir örneği yer almaktadır. Tehdidin koşulu; dinleyicinin, konuşucu tarafından kendisine önceki günlerde anlatılan bir şeyi başkasına anlatmasıdır. Bu koşulun gerçekleşmesi hâlinde öngörülen (bildirilen) sonuç ise konuşucunun da karşılık olarak kendi bildiklerini anlatmasıdır. Bir tehdit olarak ele alınan bu sözceden yapılabilecek çıkarım, dinleyicinin, konuşucunun kendi bildiklerini anlatmasını istemeyeceği, bunun kendisi tarafından bir olumsuzluk olarak değerdendirileceğidir. Nihai amaç, yani tehdidin hedefi ise böylelikle korkutma ediminin gerçekleşmesi ve dinleyicinin, konuşucu tarafından kendisine anlatılmış konuyu bir başkasına aktarmamasıdır.

Sözcenin sonunda yer alan “Sen bilirsin.” ifadesi, dil içi anlam bakımından değerdendirildiğinde koşula ilişkin iradeyi dinleyiciye bırakıyormuş gibi görünse de edimsel olarak tehdidin pekiştirilmesi işlevine sahiptir. Tehdit sözcelerinde eşdizimli olarak yaygın biçimde görüldüğü söylenebilecek, hatta yer yer kendi başına da tehdit olarak kullanılan bu ve “İyi düşün.”, “Karar senin.” gibi başkaca sözler; iradeyi dinleyiciye bırakan dil içi anlam ve tehdidi pekiştiren işlev bakımından karşıtlık gösterirler.

- (5) a. Mesaiye yine geç kalırsanız ücretinizden kesinti yapılır.
- b. Mesaiye yine geç kalırsanız işinizden olursunuz.

İşyerine geç kalmakla ilgili verilen örneklerde koşul açıkça ortaya konulurken sonuç ilk örnekte edilgen bir eylemle ifade edilmiş, ikinci örnekte ise “işinden olmak” birleşik fiili kullanılarak bu sonucun kim tarafından gerçekleştirileceği veya bu sonuca kimin yol açacağı

yine belirtilmemiştir. Sözcelerin kendisi, herhangi bir durum bağlamı olmaksızın tehdit, uyarı veya haber (bildirim) olabilir. Bunu belirlemede, önceki örneklerde de olduğu gibi konuşucu ile sonuç arasındaki ilişki öne çıkmaktadır. Örneğin bu veya benzeri bir söz, bir iř görüşmesinde veya işe yeni başlayan bir kişiye bilgi verilirken söyleniyorsa (ya da iř sözleşmesinde yazılıysa) bunu bir tehdit olarak değerlendirmekten imtina eder; bir edimin sonucunun bildirilmesi, yani haber verme olarak değerlendirmeye daha yatkın oluruz. Ne var ki bir kişi işe geç kaldığı takdirde, işyerine vardıkdan kısa bir süre sonra kendi üstü, işvereni ya da amiri tarafından bu sözün söylenmesi açık bir tehdit örneği teşkil eder. Zira bu sayılan kimseler, dinleyicinin tekrar eden geç kalma davranışıyla (ihlaliyle) ilgili bir süreç başlatarak belirtilen sonuca yol açabilecek kişilerdir. Aynı sözün herhangi bir mesai arkadaşı, daha doğrusu bu sonuca yol açamayacak bir kimse tarafından söylenmesi hâlinde ise bu bir uyarı olabilir: Bir kimse, iř arkadaşını, olumsuz bir sonuçla (yaptırımla) karşı karşıya kalmaması için samimiyetle uyarıyordur. İster bir tehdit olsun, ister uyarı veya haber verme; sözün amacı, dinleyicinin (tekrar) geç kalmamasına teşvik olarak değerlendirilebilir. Bu tespite, yani sözün tehdit olup olmadığı kararına varabilmek için kim tarafından söylendiğinin bilinmesi gerekir.

- (6) a. (...) Aksi takdirde cezai işlem uygulanacaktır.
- b. (...) Aksi takdirde yasal işlem başlatılacaktır.

Yukarıda yer alan son örneklerin ikisi de yaygın olarak “yasal tehdit” veya “hukuki tehdit” olarak nitelenirler, zira korkutucu güçlerini, yasal olarak tanınmış bir hak veya yetkiden alırlar. Örneklerin her ikisinde koşula yer verilmemiştir ve eksilti olarak gösterilen koşullar yerine pek çok seçenek kurgulanabilir. Örneğin otogar gibi kamusal alanların kapalı kısımlarında tütün ürünleri tüketilmesine dair yapılan anonslar, bir caddede taşıt park etmenin yasak olmasına rağmen park edilmiş taşıtların yanından geçen trafik polisinin anonsu, bir işletme tarafından borçlusuna gönderilen telefon mesajı ya da herhangi bir iletişim aracı vasıtasıyla rahatsız edilen bir kimsenin, kendisiyle iletişime geçen kişiye tepkisi; bu seçeneklerden yalnızca bazılarıdır. Sonuçların başında yer alan “aksi takdirde” sözü, koşul ile sonuç arasındaki ilişkiyi doğrudan ortaya koysa da sonucun ifade edilmesinde edilgen eylem kullanılmış olup işlemin kim tarafından uygulanacağı veya başlatılacağı açıkça ifade edilmemiştir.

Bu noktada ifade etmek gerekir ki, yasal tehditlerin doğaları gereği konuşucu ve sonuç ilişkisi bakımından dolaylı bir nitelik ve bir temsil katmanının belirginleştiğinden söz edilebilir: Böylesi tehdit sözcelerinde ister bir hak, ister bir yetkinin kullanımı söz konusu olsun; sonuç, konuşucunun doğrudan kendisiyle ilgili olabileceği gibi onun temsil ettiği gerçek veya tüzel kişinin ya da otoritenin işlemiyle ilgili olabilir. Telefon mesajıyla rahatsız edilen bir kişi, buna ilişkin şikayet hakkını kendisi veya vekili (avukatı) aracılığıyla kullanabilir ya da bir trafik polisi, gördüğü park etme yasağı ihlâli karşısında idari para cezası uygulayabileceği gibi bu işlemi, kendisinden kısa süre sonra aynı yerden geçecek meslektaşına bildirerek bırakabilir. Bu son örnekte, koşulun gerçekleşmesi (veya gerçekleşmemesi) için ilgili araç sürücülerine zaman tanınmıştır fakat tehdit geçerlidir. Konuşucu ile sonuç arasında da doğrudan ve kişisel değil, dolaylı ve kurumsal bir bağ doğar: Anons eden (konuşucu) polis memuru ve daha sonra işlem

uygulayan (sonucu gerçekleştiren) polis memuru, aynı kişi olmasa da aynı otoriteyi temsil eder. İlk örnekteki avukat da konuşucu değildir fakat bildirilen sonucu vekil olarak, temsil gücüyle gerçekleştirebilir. Bir işletmenin avukatı da, temsil ettiği işletmenin borçlusuna telefon mesajını gönderen kişi olmamakla beraber temsil gücüyle işlem başlatır. Bu örneklerde konuşucu ile sonuç arasındaki ilişkinin dolaylı olması, tehdidin doğasına zarar vermez, zira nedensellik ile hak ve yetki ilişkileri korunmaktadır.

“Cezai işlem” veya “yasal işlem”in tam olarak ne anlama geldiği ise ancak bağlamın bilinmesiyle anlaşılabilir. Örneğin; sadece park etme yasağının ihlali söz konusuysa “cezai işlem”in anlamı, kollukça uygulanacak idari para cezasıdır ve mahkemece verilecek hapis cezası değildir.

## 6. Sonuç

Ele alınan örneklerin çözümlenmesi sırasında ortaya konulanlar ile birlikte Türkçedeki tehdit sözlerine ve tehdit iletişimine ilişkin yaygın bilinenler, uluslararası yazında üretilmiş bilgilerle bağdaşır. Bu durum, tehdit kavramının dilleri, toplumları ve kültürleri aşan niteliğine ilişkin önemli bir göstergedir. Nitekim, kimi tartışmalı olabilecek durum ve örnekler ya da görece küçük bölge veya topluluklara özgü kullanımlar hariç olmak üzere, öyle sözler vardır ki günümüz modern toplumlarının hemen hepsinde tehdit olarak kabul görür. Örneğin, belirtilen nitelikteki toplumların tümünde her insanın yaşama hakkının var olduğu kabul edilir. Dolayısıyla, bu hakka karşı saldıracağından bahsetmiş (ve bunu kastetmiş) her konuşucu, dinleyiciyi tehdit etmiş olur. Buna karşın belirtildiği gibi toplum ve kültür özelinde ayrışmalar olabileceği de ifade edilmelidir: Gerek toplum ve yöreye özgü dil kullanımı gerekse konuşucunun kastı, hem biçim hem de dil içi ve gönderimsel anlam bakımından tehdit özelliklerine sahip bir söze ilişkin değerlendirmenin farklı olmasına yol açabilir.

Bununla beraber kimi tehditler; sözcük olarak söz verme, haber verme, uyarma ya da soru sorma gibi başkaca sözcüklere benzeyebilir ve bunlarla karıştırılabilir. Bu karışıklık, özellikle suç niteliğinde olabilecek örneklerde, konuşucu tarafından bilinçli biçimde hedeflenmiş olabilir. Yine adli bir suçlama ve cezalandırmadan kaçınmak veya bunun dışında belirli bir iletişim izlemi uygulamak amacıyla tehditler, bu çalışma kapsamında çözümlenmelerine yer verilen kimi örneklerde olduğu gibi, sonuç bakımından belirli veya belirsiz ya da konuşucu ile sonuç ilişkisi bakımından açık veya örtülü olabilir.

Bu noktaya kadar yer verilen bilgiler, bir iletişim biçimi olarak tehditleri ayırt etmenin ve ayrıca adli süreçlere konu olan tehditlere ilişkin karar vermenin her zaman kısa sürede ve kolaylıkla mümkün olmayabileceğini ortaya koymaktadır. Zira belirtildiği gibi yöreye özgü kullanımlar, diğer sözcüklere olan benzerlikler ve ima edilen, örtülü biçimde ifade edilen tehditler; her bir örnekte taraflar arasındaki ilişkilerin de dahil olduğu bağlamı anlamayı gerektiren böylesi çözümlenmeleri zorlaştırabilmektedir. Sözcüklerin nasıl kullanılıp anlaşıldıkları, durum anlamlarının konuşucu ile dinleyici arasındaki ilişkiden nasıl etkilendiği ve bu anlamın, korkutmanın gerçekleşmesindeki rolü ile tüm bunlara bağlı olarak sözcüklerin yorumlanması, sunulan sınırlı sayıda örneğin çözümlenmesinde de görüldüğü gibi belirleyici ama aynı zamanda çok değişkenlidir.

Tehditlerin önemli bir bölümünün açıkça belirtilmiş veya durum bağlamıyla anlaşılması beklenen bir koşula dayandırılması da ayrıca dikkat çekicidir. Bununla birlikte doğrudan ifade edilmiş veya sezdirim yoluyla ya da bağlam ilişkisiyle anlaşılabilir bir koşulun bulunmadığı tehditler dahi, tehdit kavramının doğası gereği, çoğunlukla dinleyicinin korku etkisiyle iradesinde, dolayısıyla davranışında bir değişiklik yaratma amacıyla söylenir. Konuşucu tarafından beklenen bu değişiklik, tehdidin söylenmemiş koşulu olarak da değerlendirilebilir. İrade ve davranışta hiçbir değişiklik yaratması beklenmeyen tehditlerin ise yine manipülatif bir davranış olmakla beraber birer sözeylem olarak haber vermeye çok yakın oldukları söylenebilir.

Tehdit ediminin, hem Austin (1962) hem de Searle (1976) tarafından yapılan sınıflandırmada “yükümleyiciler” olarak adlandırılan edimsöz türünün özelliği olarak; tehdit edeni, tehdit edilen kişinin olumsuz algılayacağı bir sonuç (kötülük, zarar vb.) taahhüdü altına soktuğu veya tehdit edenin bu yöndeki niyet beyanını içerdiği görülmektedir.

Konunun farklı yönlerine odaklanan bu tespitlerin yanı sıra başta da belirtildiği gibi tehdit, günlük yaşamda sıkça kullanılan ve karşılaşılan bir iletişim izlemidir. Bu bakımdan, gelecekte pek çok farklı bakış açısı ve soruyla bilimsel çalışmalara konu edilmesi mümkün ve hatta önemlidir. Nitekim bu çalışmada da tehdit kavramının iletişim, dil, kültür, toplum, psikoloji ve hukuk gibi pek çok farklı alanla sıkı ilişkisinin bulunduğu gözlenmiştir. Dolayısıyla buna ilişkin çalışmaların yalnızca ilgili bilim alanlarının yazınına geliştirmekle kalmayıp ayrıca sözü edilen ilişki ve süreçleri anlamak adına da önemli birer katkı sunacağı değerlendirilmektedir.

### **Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı**

Bu makale için etik kurul izni alınmasına gerek yoktur. Araştırma ve yayım etiğine uygun hareket edilmiştir.

### **Yazarların Makaleye Olan Katkıları**

Makale tek yazarlıdır.

### **Destek Beyanı**

Araştırma herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından desteklenmemiştir.

### **Çıkar Beyanı**

Makale tek yazarlıdır. Herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

### **Kaynaklar**

Açıkalın, I. (1991). Türk gençlerinin yaşlıları arasında kullandıkları konuşma biçimleri. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 2, 75-78.

Austin, J. L. (1962). *How to do things with words: the William James Lectures delivered at Harvard University in 1955*. Oxford: Oxford University Press.

- Bojsen-Møller, M., Auken, S., Devitt, A. J. ve Christensen, T. K. (2020). Illicit genres: The case of threatening communications. *Sakprosa*, 12(1), 1-53. doi:10.5617/sakprosa.7416
- Christensen, T. K. (2019). Indirect threats as an illegal speech act. K. R. Christensen, H. Jørgensen ve J. L. Wood (Ed.), *The Sign of the V - Papers in Honour of Sten Vikner* içinde (s. 113-130). Aarhus: Aarhus University.
- Düzgün-Uluyol, K. (2025). Söylem çözümlemesinde bağlam. *Disiplinler Arası Dil Araştırmaları Dergisi*, 10, 116-125. doi:10.48147/dada.1653602
- Efeoğlu-Özcan, E. ve Işık-Güler, H. (2024). Derlem dilbilim ile gençlik diline bakış: Türkçe için ihtiyaçlar ve gelişim alanları. *Dil Dergisi*, 175 (2), 92-115. doi:10.33690/dilder.1548981
- Fraser, B. (1975). Warning and threatening. *Centrum*, 3(2), 169-180.
- Fraser, B. (1998). Threatening revisited. *Forensic Linguistics*, 5(2), 159-173.
- Gales, T. (2010). Ideologies of violence: A corpus and discourse analytic approach to stance in threatening communications [Yayımlanmamış doktora tezi]. University of California, Davis.
- Gales, T. (2015a). The stance of stalking: A corpus-based analysis of grammatical markers of stance in threatening communications. *Corpora*, 10(2), 171-200. doi:10.3366/cor.2015.0073
- Gales, T. (2015b). Threatening stances: A corpus analysis of realized vs. non-realized threats. *Language and Law / Linguagem e Direito*, 2(2), 1-25.
- Kent, G. (1967). *The effects of threats*. Columbus: Ohio State University Press.
- Milburn, T. W. ve Watman, K. H. (1981). *On the nature of threat: A social psychological analysis*. New York: Praeger.
- Muschalik, J. (2018). *Threatening in English*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Sakın, B. ve Büyükbirer, S. (2020). Tehdit dili: Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Donald Trump'ın tehdit söylemlerinin edimbilimsel analizi. *Anasay*, (12), 59-87. doi:10.33404/anasay.714953
- Searle, J. R. (1976). A classification of illocutionary acts. *Language in Society*, 5(1), 1-23.
- Shuy, R. W. (1993). *Language crimes: The use and abuse of language evidence in the courtroom*. Cambridge: Blackwell.
- Solan, L. M. ve Tiersma, P. M. (2005). *Speaking of crime: The language of criminal justice*. Chicago, London: The University of Chicago Press.
- Tanrıver, U. (2025). *Adli dilbilim*. Ankara: Adalet.

- Tompkinson, J. (2023). *Spoken threats from production to perception*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Toroslu, N. ve Toroslu, H. (2016). *Ceza hukuku - Genel kısım* (23. Baskı). Ankara: Savaş Yayınevi.
- Türk Ceza Kanunu (TCK). (2004). <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf> adresinden 18 Nisan 2025 tarihinde alınmıştır.
- Üst, S. (2014). Dilbilimsel inceleme yöntemleri ve klâsik Türk edebiyatı. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 125-146.
- Yamanaka, N. (1995). On indirect threats. *International Journal for the Semiotics of Law*, 8(2), 37-52.